



ILMASTONMUUTOS UHKAA TYTTÖJEN OIKEUKSIA

KEHITTYVISSÄ MAISSA ASUVAT TYTÖT OVAT ERITYISEN HAavoITTUVAISIA
– JA KESKEINEN OSA ILMASTONMUUTOKSEN RATKAISUA



SISÄLLYS

| | |
|---|----|
| Ilmastonmuutos vaikeuttaa jo tyttöjen elämään | 1 |
| Ilmastonmuutos iskee heikoimpiin | 2 |
| Tyttöjen erityishaasteet | 5 |
| Ilmastonmuutos tyttöjen arjessa ja toimeentulossa | 5 |
| Tyttöihin kohdistuvan väkivallan ja hyväksikäytön lisääntyminen | 7 |
| Tytöt luonnonkatastrofien ja kriisien keskellä | 7 |
| Tytöt ovat osa ilmastokriisin ratkaisua | 11 |
| Ilmastonmuutos on ihmisoikeuskysymys | 15 |

SUOMEN TULEE...

- ✓ vähentää nettopäästöjään nopeasti Pariisin ilmastopimuksen tavoitteiden mukaisesti. Suomen on nostettava vuoteen 2030 ulottuvaa päästövähennyssitoumustaan viipymättä vähintään 60 prosenttiin vuoden 1990 päästötasosta sekä pyrkiä negatiivisiin nettopäästöihin vuoteen 2030 mennessä.
- ✓ ajaa samoja kunnianhimoisia päästövähennystavoitteita ja -toimia Euroopan unionissa. EU:n tulee saavuttaa hiilineutraaliuus vuonna 2040 ja nettonegatiiviset päästöt sen jälkeen.
- ✓ tukea kehittyvien maiden toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi. Ilmastorahoituksen on oltava lisäistä kehitysyhteistyölle ja vastattava kansainvälisten ilmastopimusten sitoumuksia. Suomen kansainvälinen ilmastorahoitus tulee nostaa 200 miljoonaan euroon vuodessa vuoteen 2020 mennessä. Rahoitusta tulee ohjata tasapuolisesti sekä ilmastonmuutoksen hillintään että siihen sopeutumiseen.
- ✓ ottaa ilmastorahoituksessaan huomioon tyttöjen oikeudet ja erityistarpeet sekä pitää tasa-arvonäkökulmaa esillä myös kansainvälisellä tasolla.
- ✓ pyrkiä aktiivisesti siihen, että kehitysyhteistyössä otetaan ilmastokestävyys huomioon, ja että kaikki julkiset rahavirrat edistävät ilmastokestävää kehitystä.
- ✓ edistää oikeudenmukaisia ja turvallisia tapoja tukea ihmisiä, jotka ovat joutuneet jättämään kotinsa ilmasto- ja ympäristösyistä.



LIEVENTÄÄ ILMASTONMUUTOKSEN NEGATIIVISIA VAIKUTUKSIA TYTTÖJEN OIKEUKSIIN JA TASA-ARVOON



VARMISTAA, ETTÄ TYTTÖJEN OIKEUDET TOTEUTUVAT ILMASTONMUUTOKSEN VASTAISISSA TYÖSSÄ



SÄILYTTÄÄ EDELLYTYKSET TYTTÖJEN OIKEUKSIEN TOTEUTUMISELLE MYÖS TULEVAISUUDESSA

ILMASTONMUUTOS VAIKEUTTAA JO TYTTÖJEN ELÄMÄÄ

Yksikään valtio tai yksilö ei vältty ilmastonmuutoksen seurauksilta. Maapallon keskilämpötila on jo noussut lähes asteella¹, ja ilmakehässä on tällä hetkellä enemmän ilmastonmuutosta kiihdyttävää hiilidioksidia kuin koskaan aiemmin mittaushistorian aikana². Ilmastonmuutos vaikuttaa kuitenkin hyvin eri tavoin eri puolilla maailmaa ja eri ihmisiin, sillä mahdollisuudet selviytyä muutoksista vaihtelevat suuresti.

Voimakkaimmin ilmastonmuutos iskee ihmisiin, jotka ovat vähiten vastuussa ongelman aiheuttamisesta. Heillä on myös heikoimmat mahdollisuudet suojautua ilmastonmuutoksen seurauksilta ja sopeutua niihin. Haavoittuvaisimpia ovat ihmiset, jotka ovat monin tavoin epätasa-arvoisessa asemassa³. Ilmastonmuutosta tarkasteltaessa onkin tunnistettava ja huomioitava myös epätasa-arvoon ja syrjintään vaikuttavat tekijät.

Vuonna 2015 solmitun Pariisin ilmastopaneelin tavoite on rajata maapallon keskilämpötilan nousu alle kahteen ja pyrkiä enintään 1,5 asteen lämpenemiseen. Kansainvälisen ilmastopaneelin IPCC:n mukaan puolen asteen ero vaikuttaa merkittävästi lämpenemisen seurauksiin, kuten merenpinnan nousuun ja ruoantuotantoon. Jos lämpötilan nousu onnistutetaan hillitsemään 1,5 asteeseen, miljoonat ihmiset välttyvät vesipulalta ja rannikoiden asukkaat kotiensa menetykseltä.⁴ Tästä huolimatta maapallon keskilämpötila kohoaa edelleen. Ilman nopeita ja kunnianhimoisia toimia yhteiskunnan eri sektoreilla maailmaa uhkaa vähintään kolmen asteen lämpötilan nousu esiteolliseen aikaan verrattuna.^{6,7}

Ilmastonmuutos vaikeuttaa YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Samalla se uhkaa mitätöidä lukuisat jo saavutetut kehitystulokset. Miljoonat ihmiset ovat vaarassa vajota takaisin köyhyyteen vuoteen 2030 mennessä, jos ilmastonmuutokseen ei kyetä vastaamaan.⁸ Vaikutukset näkyvät jo nyt. Pitkään kestäneen myönteisen kehityksen jälkeen nälkäänäkevien ihmisten määrä on viime vuosina lisääntynyt, ja ilmastonmuutos on yksi merkittävimmistä taustatekijöistä ruokaturvan heikentymisessä.⁹

Ilmastonmuutoksen yhteydessä tuodaan usein esiin oikeudenmukaisuus tulevia sukupolvia kohtaan. Ilmastonmuutos vaikuttaa ja lisää eriarvoisuutta kuitenkin jo nyt. Se uhkaa heikentää usein yhteiskunnallisesti heikoimmassa asemassa olevien tyttöjen asemaa entisestään sekä mitätöidä saavutettuja edistysaskelia heidän oikeuksiensa toteutumisessa ja tasa-arvossa.

Kehittyvissä maissa asuvat tytöt kohtaavat moniperustaista syrjintää, minkä takia he kantavat kohtuuttoman taakan ilmastonmuutoksen seurauksista. Naisiin jo nyt kohdistuvat ilmastovaikutukset voimistuvat tyttöjen elinkaaren aikana, jos ilmastonmuutokseen ei vastata ja samanaikaisesti pureta epätasa-arvoisia rakenteita, joiden takia juuri tytöt kärsivät ilmastonmuutoksen seurauksista erityisesti ja ensimmäisinä. Tyttöjen oikeudet ovat myös avainasemassa ilmastonmuutosta ratkaistaessa.

1. NASA, Goddard Institute for Space Studies (GISS): <https://www.giss.nasa.gov/research/news/20170118/>

2. WMO 2018: Greenhouse gas levels in atmosphere reach new record.

3. Kansainvälisen hallitusten välisen ilmastopaneelin IPCC:n määritelmän mukaan haavoittuvuus tarkoittaa sekä ilmastonmuutoksen riskeille altistumista että heikkoja mahdollisuuksia vastata sen haittavaikutuksiin (IPCC, 2012. Managing the Risks of Extreme Events and Disasters to Advance Climate Change Adaptation (No. A Special Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change.))

4. Warming of 1,5 Celsius -report. IPCC, 2018.

5. WMO 2018: WMO confirms 2017 among the three warmest years on record.

6. The Emission Gap Report 2017. UNEP.

7. Kahden asteen lämpötilan nousua pidetään katastrofaalisen ilmastonmuutoksen rajana, joten kolme astetta lämpimämpää maapalloa emme halua edes kuvitella. On myös muistettava, että ilmastonmuutoksessa ei ole "turvarajaa", vaan lämpötilan nousu on jo aiheuttanut mittavia muutoksia ja vaikeuksia haavoittuvassa asemassa oleville ihmisille.

8. Shock Waves: Managing the Impacts of Climate Change on Poverty. Climate Change and Development Series. World Bank, 2016.

9. The State of Food Security and Nutrition in the World. FAO, 2018.



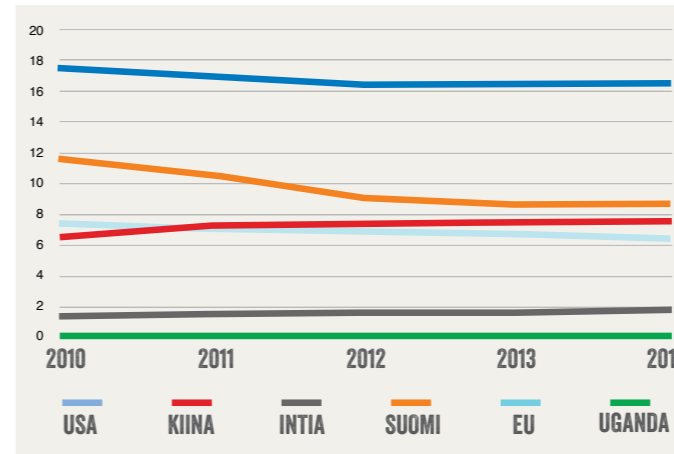
”LÄMPÖTILAN NOUSU 1,5 ASTEELLA LISÄÄ TAPPAVILLE KUUMUUSAALLOILLE ALTISTUVIEN IHMISTEN MÄÄRÄÄ 350 MILJOONALLA VUOTEEN 2050 MENNESSÄ.”

ILMASTONMUUTOS ISKEE HEIKOIMPIIN

Ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat jo nyt tuhoisia ja voimistuvat tulevina vuosikymmeninä. Lämpötilan nousu 1,5 asteella lisää tappaville kuumuusaalloille altistuvien ihmisten määrää 350 miljoonalla vuoteen 2050 mennessä.¹⁰ Ilmastonmuutoksen seurauksista, kuten lisääntyneistä tulvista, myrskyistä ja kuivuuskausista, kärsivät erityisesti kehittyvien maiden heikoimmassa asemassa olevat ihmiset, vaikka he ovat vähiten vastuussa ongelman aiheuttamisesta.¹¹

Ilmastonmuutoksen tärkein historiallinen syy ovat vauraiden teollisuusmaiden kasvihuonekaasupäästöt. Vauraat maat, kuten Suomi, ovat hyödyntäneet yhteistä ilmakehää enemmän kuin niiden oikeudenmukainen osuus sallisi.¹² Siksi vauraiden maiden on kannettava suurempi vastuu ilmastonmuutoksen ratkaisemisesta.

Vuotuiset hiilidioksidipäästöt CO₂-tonnia henkeä kohti¹⁴



Myös kuluttajien ilmastopäästöjen määrä on voimakkaasti suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin. Noin puolet maailman yksityisen kulutuksen päästöistä syntyy hyvä-tuloisimman kymmenyksen toiminnasta.¹³ Teollisuusmaiden vähenevän väestön ilmastopäästöt ovat moninkertaiset verrattuina kehittyvien maiden runsasväkisiin alueisiin. Siksi vauraiden teollisuusmaiden päästövähennykset ovat keskeisiä, eikä niitä voida korvata esimerkiksi rajoittamalla väestönkasvua kehittyvissä maissa.

Ilmastonmuutoksen riskit eivät jakaudu alueellisesti eivätkä yhteiskunnallisesti tasaisesti. Esimerkiksi epätasa-arvo lisää haavoittuvuutta ilmastonmuutoksen vaikutuksille.¹⁵ Suurimmassa riskiryhmässä ovat entuudestaan epätasa-arvoisessa asemassa olevat ihmiset, kuten kehittyvissä maissa asuvat tytöt, naiset, lapset, vanhukset, vammaiset, etniset vähemmistöt ja alkuperäiskansat. Nämä ryhmät ovat erityisen alttiita ilmastonmuutoksen vaikutuksille ja heillä on huomattavia vaikeuksia selvitä ja sopeutua niihin.¹⁶

Kehittyvissä maissa asuvat tytöt ovat syrjittyjä heidän sukupuolensa, ikänsä ja köyhyytensä perusteella. Näiden tekijöiden takia he ovat erityisen haavoittuvia ilmastonmuutoksen vaikutuksille.

Ilmastonmuutos ja köyhyys ovat tiiviisti toisiinsa yhteydessä olevia globaaleja ongelmia. Sen lisäksi, että köyhyys tekee ihmiset haavoittuvaisiksi ilmastonmuutokselle, köyhyys on vaarassa levitä ja syventyä ilmastonmuutoksen vaikutusten seurauksena.

10. Warming of 1,5 Celsius -report. IPCC, 2018.

11. Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. WG II. Summary for Policymakers. IPCC, 2014; Warming of 1,5 Celsius -report. IPCC, 2018.

12. Historical Responsibility for Climate Change – from countries emissions to contribution to temperature increase. Climate Analytics.

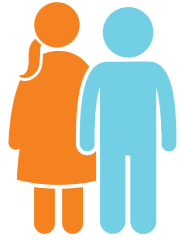
13. What does the Paris Climate Agreement mean for Finland and the European Union? Climate Analytics, 2016; Extreme Carbon Equality. Oxfam, 2015.

14. CO₂ emissions (metric tons per capita). World Bank, 2018. <https://data.worldbank.org/indicator/EN.ATM.CO2E.PC> (12.2.2019)

15. Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. WG II. Summary for Policymakers. IPCC, 2014; Climate Change, Young Women, and Girls: Vulnerability, impacts and adaptation in Northern Thailand. Plan International, 2018.

16. Climate Change, Young Women, and Girls: Vulnerability, impacts and adaptation in Northern Thailand. Plan International, 2018.

KEHITTYVISSÄ MAISSA ASUVAT TYTÖT KOHTAAVAT KOLMINKERTAISTA SYRJINTÄÄ



SUKUPUOLI

Tytöt ovat maailman suurin syrjitty ryhmä. Tytöt kohtaavat syrjintää ja hyväksikäyttöä sukupuolensa ja ikänsä perusteella. Lisäksi muun muassa köyhyys, etninen tausta tai vammaisuus voi moninkertaistaa tyttöjen kohtaaman syrjinnän ja haasteet.

Tytöt ja naiset kohtaavat ilmastomuutoksen vaikutukset eri tavalla kuin pojat ja miehet. Vaikka ilmastomuutos vaikuttaa voimakkaasti tyttöihin ja naisiin, heillä on heikot mahdollisuudet sopeutua muutoksiin. Tyttöillä ja naisilla ei usein ole vaadittavaa vaikutusvaltaa eikä käytössään tarvittavia resursseja, kuten rahoitusta ja teknologiaa.



KÖYHYYS

Köyhyys vaikeuttaa ilmastomuutoksen seurauksiin varautumista ja sopeutumista merkittävästi. Yli puolet äärimmäisessä köyhyydessä elävistä ihmisistä on lapsia, ja suurin osa heistä asuu Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Lapsiköyhyys on tavallista maaseudulla. Noin 105 tyttöä sataa poikaa kohden elää äärimmäisen köyhässä kotitaloudessa. Iän myötä sukupuolten taloudellinen epätasa-arvo kasvaa erityisesti Afrikassa.¹⁷

Kehittyvien maiden köyhissä oloissa asuvilla tytöillä on heikot edellytykset ja olematon yhteiskunnan tuki selviytyä ympäristön muutoksista ja luonnonkatastrofeista. Niukkuudessa ja kriiseissä tyttöjen mahdollisuus hyödyntää luonnonvaroja ja saada tarvitsemiaan palveluita heikkenee entisestään.



IKÄ

Ilmastomuutos uhkaa lapsen oikeuksien toteutumista. Haurassa valtioissa, joissa ihmisoikeuksien toteutuminen on haasteellista, lasten ja nuorten oikeudet toteutuvat usein kaikkein heikoimmin. Lapset ja nuoret ovat syrjityssä asemassa suhteessa aikuisiin heidän alempiarvoisen yhteiskunnallisen asemansa vuoksi. Lapset ja nuoret ovat riippuvaisia aikuisista, eikä heillä ikänsä takia ole usein vaikutusmahdollisuuksia yhteiskunnassa. Lapsilla ja nuorilla tulisi kuitenkin olla oikeus niin henkiseen kuin fyysiseenkin huolenpitoon ja turvaan.

Lapsuuteen kuuluu useita ravintoon, puhtaaseen veteen ja tauteihin liittyviä riskejä. Ilmastomuutos lisää lasten alttiutta näille riskeille. Lasten riski kuolla ilmastomuutoksen aiheuttamissa luonnonkatastrofeissa on myös moninkertainen aikuisiin nähden. Katastrofien jättämät traumat voivat vaikuttaa pitkään lapsen henkiseen hyvinvointiin ja kehitykseen.



MIKSI TYTÖT?

Tytöt ovat maailman suurin syrjitty ryhmä. Kehittyvissä maissa asuvat tytöt kohtaavat kolminkertaista syrjintää sukupuolensa, ikänsä ja köyhyytensä perusteella. Tyttöjen epätasa-arvoinen kohtelu on ihmisoikeusrikkomus ja sen on loputtava.

Tyttöjen oikeudet on myös avain sukupolvelta toiselle periytyvän köyhyyden katkaisemiseen. Tyttöjen oikeuksien vahvistuminen parantaa kokonaisten yhteisöjen ja yhteiskuntien hyvinvointia. Tyttöjen mahdollisuus koulutautua, hankkia elinkeino sekä päättää omasta elämästään on avainasemassa, kun ratkaistaan globaaleja haasteita, myös ilmastomuutosta.

Ilmastomuutos uhkaa jo saavutettuja tasa-arvotyön tuloksia. Olisi kestämätöntä hukata saavutuksia siksi, että emme tartu ilmastomuutoksen haasteeseen tosisaan ja oikeudenmukaisesti.

Hillinnän rinnalla tarvitaan sopeutumistoimia

Ilmastomuutoksen hillintä on keskeistä, jotta vältetään yli 1,5 asteen lämpötilan nousun seurauksilta. Samalla on tiedostettava, että jo nykyinen lämpeneminen muuttaa elinympäristöjä, vaikeuttaa erityisesti kehittyvien maiden entuudestaan heikoimmassa asemassa olevien ihmisten elämää sekä vaikuttaa yhteiskuntiin ja sosiaalisiin suhteisiin.

Hillinnän rinnalla tarvitaan pikaisesti sopeutumistoimia. Niiden on tavoitettava eniten tarvitsevat, usein heikoimmassa asemassa olevat ihmiset. Teknisten ratkaisujen ja infrastruktuurin kehittämisen lisäksi tarvitaan laajaa näkökulmaa, joka huomioi rakenteet, jotka altistavat erityisesti tytöt ja naiset ilmastomuutoksen vaikutuksille. Koulutuksen ja ammatinharjoittamisen epätasa-arvo, köyhyys sekä yhteiskunnan turvaverkkojen puute heikentävät valmiuksia kohdata ilmastomuutoksen seurauksia, joten myös näihin epäkohtiin on puututtava.

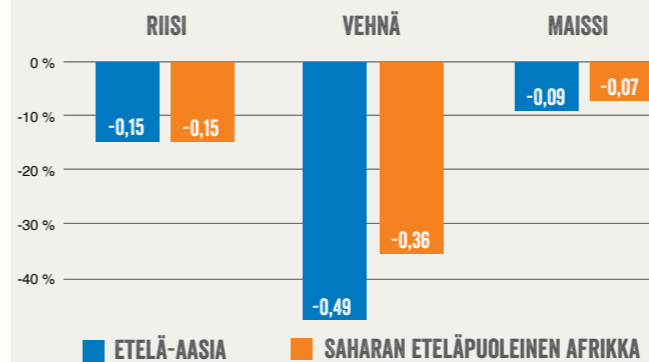
ILMASTOMUUTOS HEIKENTÄÄ GLOBAALIA RUOKATURVAA

Ilmastomuutos on jo vaikuttanut viljelykasvien satoihin monilla alueilla. Globaali ruokaturva huonontuu, kun ilmastomuutoksen vaikutukset heikentävät ruoan saatavuutta, laatua ja jakelua. Vuonna 2016 maailmassa oli yli 815 miljoonaa aliravittua ihmistä. Ruokaturva on heikentynyt 11 prosentilla maailman väestöstä. Eniten ruokaturva on heikentynyt Afrikassa (20 prosenttia väestöstä), EteläAasiassa (14 prosenttia väestöstä) ja Karibian alueella (18 prosenttia väestöstä).¹⁸

Ruokaturvan arvioidaan heikentyvän merkittävästi enemmän, jos lämpötila nousee yli 1,5 astetta. Mitä voimakkaammin ilmastomuutos etenee, sitä voimakkaampia ovat vaikutukset viljelysmaihin, satojen määrään ja ravintopitoisuuksiin sekä karjaan ja kalakantoihin.¹⁹

Ilmastomuutoksen vaikutukset satoihin, viljelyalueisiin, tuholaisen esiintymiseen sekä ruoan hintaan ja jakeluun uhkaavat YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista, kuten köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämistä.²⁰ Ruokaturvan heikentyminen on erityisen huolestuttavaa globaalin väestönkasvun aikakaudella.

Ilmastomuutoksen on arvioitu vähentävän maailman tärkeimpien viljelylajikkeiden satoja vuoteen 2050 mennessä seuraavasti²¹



Planin siemenet parantavat ruokaturvaa ja tarjoavat lisätuloa

Plan parantaa ruokaturvaa kuivuuden koettelemassa Bugnassa Etiopiassa. Kuivuutta kestävä viljelijäkeet tuottavat tavanomaisia lajikkeita paremman sadon, joten perheet saavat niistä myös lisätuloa.

Toistuvat kuivuudet ja ankarat elinolosuhteet vaikeuttavat viljelyä Bugnan syrjäisissä vuoristokylissä. Jyrkkien vuorten rinteille leviävät pellot muistuttavat enemmän kivikkoa kuin viljelymaata. Hedelmällinen maa-aines on huuhtoutunut pois ilmastomuutoksen ja viljelyn kiihdyttämän eroosion seurauksena. Elanto on usein tiukassa.

Tiruyen takapihalla kasvavat sipulit, kaalit, tomaatit ja mangot ovat tärkeitä ravinnon lähteitä. Kolmen lapsen yksinhuoltajaäiti on saanut siemenet Planilta. Planin tuki on muuttanut Tiruyen perheen arkea merkittävästi.

"Ennen minulla ei ollut rahaa ostaa ruokaa torilta, joten kärsimme vitamiinien puutoksesta. Nyt lapseni voivat hakea välipalaa suoraan puutarhasta, eikä minun tarvitse olla huolissani. Olen myös myynyt tomaatteja torilla. Kunhan mango kypsyy, saan siitäkin lisätuloja", Tiruye kertoo.

Plan jakaa kuivuutta kestävien vihannesten, hedelmien ja viljan siemeniä perheille, joissa on aliravittuja lapsia tai raskaana oleva tai imettävä äiti.



Tiruye (vas.) ja hänen tyttärensä hoitavat talon takana olevaa pientä viljelmää yhdessä.

17. New Estimates of Extreme Poverty for Children. Policy Research Working Paper 7845. World Bank, 2016.

18. Warming of 1,5 Celsius -report. IPCC, 2018.

19. Warming of 1,5 Celsius -report. IPCC, 2018.

20. Warming of 1,5 Celsius -report. IPCC, 2018.

21. Turning Promises into Action: Gender Equality in the 2030 Agenda for Sustainable Development. UNWomen, 2018.



TYTTÖJEN ERITYISHAASTEET

Ilmastonmuutos on ihmisoikeuskysymys. Sen vaikutukset ovat äärimmäisen vakavia koko ihmiskunnalle, mutta erityisesti kehittyvien maiden köyhille ja haavoittuville ryhmillä, kuten tytöille ja naisille.²² Kehittyvissä maissa asuvat tytöt kärsivät huonosta koulutuksesta, lapsiavioliitoista, väkivallasta, lapsikaupasta sekä varhaisista raskauksista. Ilmastonmuutos uhkaa mitätöidä jo saavutettuja tasa-arvon edistysaskelia ja heikentää tyttöjen asemaa entisestään. Samaan aikaan tytöt ja naiset ovat keskeisessä asemassa esimerkiksi maailman ruoantuotannossa. Tämä altistaa heidät heidän elinympäristössään tapahtuville muutoksille. Toisaalta juuri he ovat avainasemassa, kun etsitään ratkaisuja ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi.

ILMASTONMUUTOS VAIKUTTAA TYTTÖJEN ELÄMÄÄN

Muuttuvassa ilmastossa tyttöjen elämään vaikuttavat muun muassa:

- maanviljelyolosuhteiden muutokset
- ruoka- ja vesipula
- ympäristökatastrofit ja -kriisit.

Niukkuus ja katastrofit luovat lisäksi epävakautta ja uhkaavat yhteiskuntarauhaa, mikä voi aiheuttaa ja syventää tyttöjen kohtaamia ongelmia.

Ilmastonmuutos tyttöjen arjessa ja toimeentulossa

Tytöt ja naiset ovat maailmanlaajuisesti päävastuussa kotitaloudesta, kuten ruoanvalmistuksesta, vihannesten viljelystä kotipuutarhassa ja vedenhankinnasta. Työnjako perustuu sosiaalisiin normeihin, joissa kotityöt ovat naisten vastuulla. Epävakaat sääolot, kuten kuivuus ja tulvat, vaikuttavat suoraan perheiden ruoka- ja vesivaroihin ja siten tyttöjen ja naisten työtaakkaan. Kun naisten työtaakka kasvaa, tytöt kantavat entistä suuremman vastuun äitiensä auttamisesta.

Naisten työ ja toimeentulo ovat usein riippuvaisia maataloudesta. YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestön FAOn mukaan naiset tuottavat yli puolet maailman ruoasta ja ovat siten keskeisessä asemassa ruokaturvan toteuttamisessa.²³ Kehittyvien maiden maatalouden työvoimasta 48 prosenttia on naisia. Erityisesti Aasiassa naiset työskentelevät merkittävästi useammin maataloudessa kuin miehet. Myös Afrikassa naisten osuus maatalouden työvoimasta korostuu. Lisäksi naisilla on tärkeä rooli pienimuotoisessa kalataloudessa. Maatalous ja kalastus perustuvat paikallisiin luonnonvaroihin ja ovat siten herkkiä ilmastonmuutoksen aiheuttamille häiriöille ja muutoksille.^{24, 25}

Vaikka tytöillä ja naisilla on keskeinen rooli maataloudessa ja perheiden ruokaturvan takaamisessa, he kärsivät poikia ja miehiä useammin aliravitsemuksesta. Ruokintatavat suosivat poikia ja miehiä, ja naiset saavat miehiä harvemmin käyttöönsä maatalouden tuottavuutta lisääviä resursseja, kuten uutta teknologiaa, viljelylajikkeita ja lannoitteita.²⁶ Sadon pienentyminen tai epäonnistuminen näkyy ensimmäisenä tyttöjen lautasilla ja toimeentulossa.

Kuivuuden aikana kotitalousveden hankintaan käytettävä aika lisääntyy, mikä lyhentää tyttöjen aikaa opiskeluun ja vapaa-aikaan. Esimerkiksi Mosambikissa pitkittyneen kuivuuden aikana vedenhakuun käytetty aika on pidentynyt kahdesta kuuteen tuntiin päivässä, mikä on lisännyt poissaoloja koulusta.²⁷ Pitkittynyt vedenhakumatka altistaa tytöt myös muille riskeille, kuten seksuaaliselle häirinnälle ja väkivallalle.

Ilmastonmuutos lisää erityisesti tyttöjen ja naisten terveysriskejä. Puhtaan veden puute voi pakottaa käyttämään huonolaatuista vettä ruoanlaitossa, pyykinpesussa ja peseytymisessä. Tytöt usein vastaavat kotitöistä, joten he myös altistuvat muita useammin likaisesta vedestä aiheutuvilla terveyshaitoille. Veden puute haittaa myös hygieniasta huolehtimista etenkin kuukautisten ja raskausaikana.²⁸

Ayni

Ayni, 13, on kuin kuka tahansa teinityttö Etiopian Habron alueella. Hän vastaa perheen kotitöistä, tärkeimpänä päivittäinen vedenhaku. Se on tehtävistä myös vaikein. Habron alueella ilmastonmuutos lisää kuivuutta ja köyhyyttä sekä horjuttaa ruokaturvaa.

Muiden tyttöjen tavoin Aynilta kuluu tunteja päivittäiseen vedenhakuun. Saavuttuaan joelle hän odottaa pitkään vuoroaan ennen kuin nostaa vettä kuivuneen joen pohjasta. Kotimatkan hän kantaa raskaita vesisäiliöitä.

Aikaisemmin vettä sai lähijoesta, mutta kuivuus on pakottanut etsimään vettä kauempaa.

"Haen vettä aamuisin ja iltaisin", Ayni kertoo.

Koska vedenhakuun kuluu suurin osa Aynin päivästä, hän on usein poissa koulusta. Hän pelkää joutuvansa lopettamaan koulunkäynnin kokonaan.

"Olen vasta toisella luokalla, vaikka minun koului olla jo neljännellä", Ayni kertoo.

"Joen vesi kuivuu, mikä vaikeuttaa vedenhakua. Monet ystävästäni ovat lopettaneet koulunkäynnin, koska heidän aikansa kuluu vedenhakuun."

Vedenhakumatkojen pituus ja niihin kuluva aika eivät ole tyttöjen ainoa ongelma. Matkoilla he saattavat kokea seksuaalista häirintää tai eläinten hyökkäyksiä. Painavien vesisäiliöiden kantaminen on fyysisesti raskasta.

Ayni iloitsee, kun sateet saapuvat kuivan kauden jälkeen. Hänen ei tarvitse hakea vettä joesta vaan sitä voi kerätä kotitalon katolta.

"Toivon, että myös joki täyttyy vedestä", hän sanoo.

KUIVUUS UHKAA TYTTÖJEN KOULUNKÄYNTIÄ JA TURVALLISUUTTA



13-vuotias Ayni pelkää, että hän joutuu keskeyttämään koulunkäyntinsä kuivuuden takia.

22. Shock Waves: Managing the Impacts of Climate Change on Poverty. Climate Change and Development Series. World Bank, 2016.

23, 24. FAO: www.fao.org/gender/background/en/; Gender Equality and Food Security, Women's Empowerment as a Tool against Hunger. FAO, 2013; World Employment Social Outlook. Trend for Women 2017. ILO, 2017.

25. Siitäkin huolimatta, että Plan ja muut tasa-arvo toimijat monipuolistavat ja tasa-arvoistavat kehittyvien maiden elinkeinorakennetta, iso osa maailman tytöistä työskentelee maataloudessa myös lähivuosisikymmeninä. Siksi he kohtaavat jatkossakin ilmastonmuutoksen maatalouselinkeinoille aiheuttamat haasteet.

26. Gender Equality and Food Security, Women's Empowerment as a Tool against Hunger. FAO, 2013; World Employment Social Outlook. Trend for Women 2017. ILO, 2017.

27. Turning Promises into Action: Gender Equality in the 2030 Agenda for Sustainable Development. UNWomen, 2018; Hope dries up? Women and Girls coping with Drought and Climate Change in Mozambique. CARE, 2016.

28. Climate Change, Young Women, and Girls: Vulnerability, impacts and adaptation in Northern Thailand. Plan International, 2018.

Tyttöihin kohdistuvan väkivallan ja hyväksikäytön lisääntyminen

Ilmastomuutos lisää tyttöjen kohtaamaa seksuaalista häirintää ja väkivaltaa. Tytöt altistuvat näille entistä enemmän arjessaan, jos esimerkiksi vedenhakumatkat pidentyvät kuivuuden seurauksena. Epävakaissa oloissa ja kriiseissä etenkin teini-ikäisiin tyttöihin kohdistuva seksuaalinen ja muu väkivalta sekä hyväksikäyttö lisääntyvät.

Ilmastomuutoksen vaikutukset ovat usein lapsiavioliittojen taustalla, ja ne ovat lisänneet lapsiavioliittojen määrää monissa maissa. Kun köyhyys syvenee ja tyttöjen ruokaturva ja toimeentulo heikentyvät, he saattavat joutua turvautumaan aiempaa useammin seksuaalisiin tekoihin ruokaa tai rahaa vastaan. Tästä saattaa seurata ei-toivottuja raskauksia ja sukupuolitauteja sekä leimautumista.^{29, 30}

Tytöt luonnonkatastrofien ja kriisien keskellä

Ilmastomuutos lisää luonnonkatastrofien määrää. 1970-luvulla luonnonkatastrofeja oli noin 90 vuodessa ja nykyään vuosittainen keskiarvo voi olla jo 450. Yhdeksän kymmenestä luonnonkatastrofista tapahtuu kehittyvissä maissa ja katastrofien kuolonuhreista 95 prosenttia on kehittyvissä maissa.³⁶

Riskit eivät jakaannu tasaisesti, vaan katastrofit lisäävät entuudestaan syrjityssä asemassa olevien, etenkin tyttöjen, lasten, vammaisten ja naisten, haavoittuvuutta. Arvioiden mukaan naisten ja lasten riski kuolla luonnonkatastrofissa on moninkertainen miehiin nähden.³⁷ Kehittyvissä maissa on myös havaintoja siitä, että luonnonkatastrofia usein

seuraavassa talouden taantumassa tyttölasten imeväis-kuolleisuus lisääntyy merkittävästi enemmän kuin poikien.³⁸

Naiset ja lapset ovat yliedustettuina joukossa, joka jättää kotinsa äkillisen luonnonkatastrofin tai pitkittyneen kriisin, kuten kuivuuden, seurauksena.^{39, 40} Ilman turvallista ilmasto-siirtolaisuuden tai -pakolaisuuden väylää tytöt altistuvat ihmisalakuljetukselle ja sieppauksille, kun he joutuvat jättämään kotinsa. Usein siirtolaisuus voi olla välttämätön keino etsiä toimeentuloa uusilta alueilta.⁴¹ Turvallinen mahdollisuus lähteä siirtolaiseksi ympäristösyistä vähentäisi etenkin teini-ikäisten tyttöjen riskiä päätyä ihmisalakuljetuksen, sieppausten ja seksuaalisen väkivallan uhreiksi.

Tyttöjen tilanteesta on vähän tilastotietoa. Selvää kuitenkin on, että kriisiytyneissä yhteiskunnissa kenenkään ihmisoikeudet eivät toteudu. Teini-ikäiset tytöt ovat erityinen riskiryhmä, joka usein jää vailla huomiota sekä heidän tarpeitaan vastaavaa humanitaarista apua. Kriiseissä ja epävakaissa oloissa tyttöjen kohtaama seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö lisääntyvät. Teinitytöiltä vaaditaan usein myös ikätasoonsa nähden kohtuuttoman suurta vastuunottoa itsestään ja muista.⁴²

Tyttöjen haavoittuvaista asemaa selittää osaltaan heidän vähäinen osallistumisensa yhteisöjensä julkiseen elämään sekä tapa pitää heidät kodin piirissä.⁴³ Ajatukseen on suojella tyttöjä, mutta todellisuudessa se altistaa tytöt vaaraan. Kouluttamattomilla tytöillä on olemattomat tai muita heikommat tiedot selviytyä luonnonkatastrofista. He eivät tunne hätäsuunnitelmia eivätkä hälytysjärjestelmiä.⁴⁴ Tytöt eivät usein osaa myöskään uida.

ILMASTONMUUTOS ALTISTAA TYTTÖJÄ LAPSIAVIOLIITOILLE



Tyttöjen järjestetyt avioliitot ovat perheille selviytymiskeino tilanteissa, joissa perheen ruokaturva on heikentynyt tai ympäröivä yhteiskunta romahtanut. Naimakaupassa tytön perhe saa myötäjäiset ja avioliitto voi näyttäytyä keinona taata tyttärelle ateria edes miehensä perheessä.

Mosambikissa arvioidaan, että kuivuudesta kärsivillä alueilla alle 18-vuotiaana avioituvien määrä kasvaa 16 prosentilla vuoteen 2020 mennessä. Useimmat tytöistä ovat alle 15-vuotiaita. Vain 11 prosentilla naimisissa olevista tytöistä on mahdollisuus käyttää ehkäisyä. Vielä harvemmalla on aikomus tai mahdollisuus jatkaa koulunkäyntiä.³¹

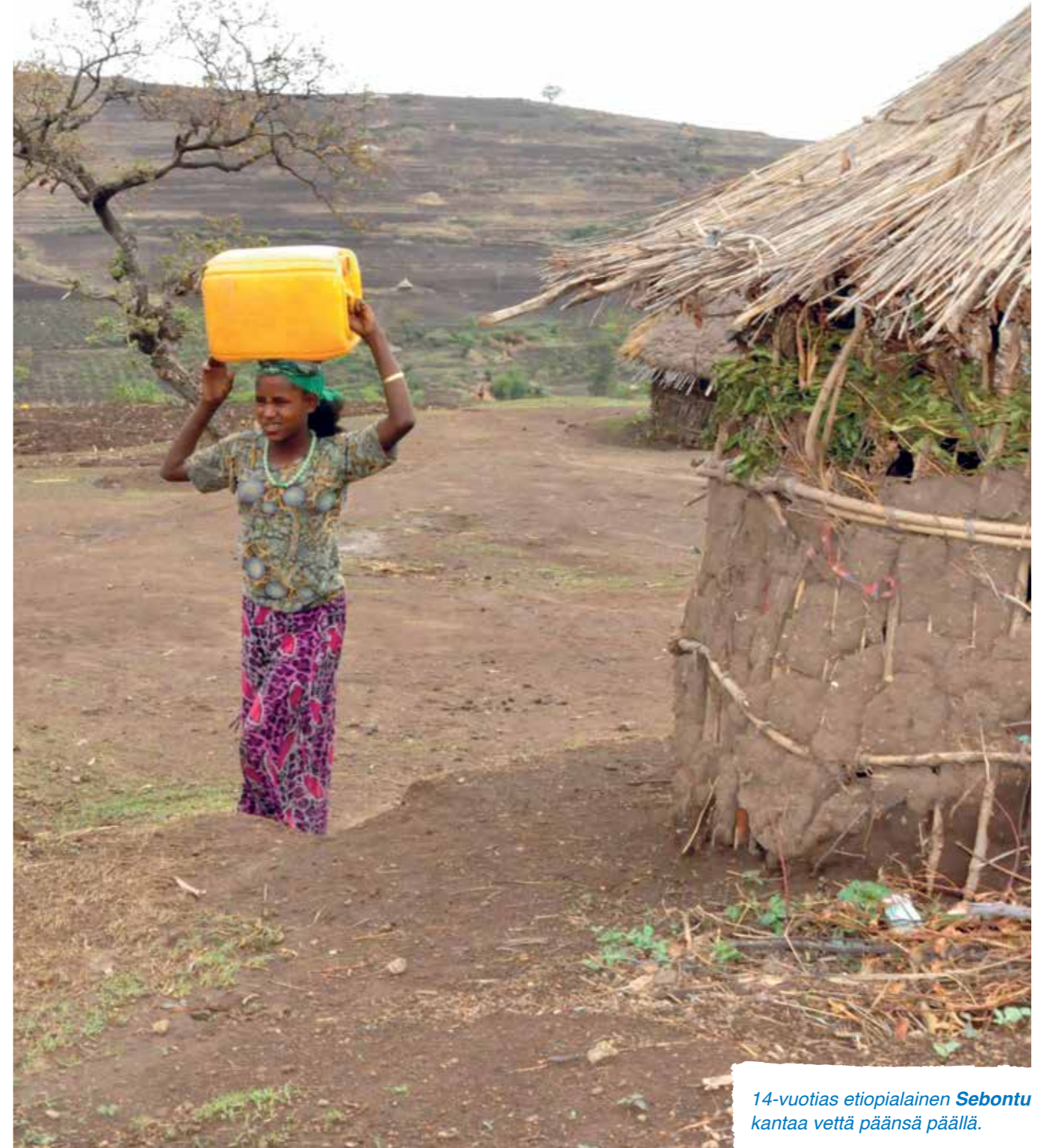
Maataloudesta riippuvaisessa Malawissa on kärsitty vuosikymmeniä luonnonmullistuksista. Vuoden 2015 tulvat hankaloittivat jo entuudestaan vaikeaa tilannetta. Tulvia seurannut kuivuus heikensi etenkin ruokaturvaa.

Sään ääri-ilmiöiden syventämän köyhyden vuoksi lapsiavioliittojen määrä on lisääntynyt – arviolta 30–40 prosenttia Malawin lapsiavioliitoista on seurausta ilmastonmuutoksesta.³²

Yhdeksän kymmenestä lapsiavioliitosta solmitaan niin kutsutuissa hauraisissa valtioissa.³³ Nämä maat ovat alttiita levottomuuksille ja konflikteille, ja niillä on huono kyky vastata luonnonkatastrofeihin. Ilmastomuutoksen ja aseellisten konfliktien välillä ei ole yksiselitteistä yhteyttä, mutta ilmastonmuutos voi vaikuttaa konflikteja synnyttäviin tai pahentaviin tekijöihin.³⁴ Ilmastomuutos myös aiheuttaa sään ääri-ilmiöitä, luonnonvarojen niukkuutta sekä luonnonkatastrofeja, jotka horjuttavat etenkin hauraiden maiden yhteiskuntia.

Lapsiavioliittojen määrä lisääntyy erityisesti konfliktien tai luonnonkatastrofien seurauksena tai siirtolaisuuden yhteydessä. Nämä tilanteet lisäävät perheiden epävarmuutta sekä heikentävät heidän sosiaalisia tukiverkostojaan, jolloin tyttären naittaminen voi näyttäytyä perheelle suojauskeinona väkivaltaa tai köyhyyttä vastaan.³⁵

TYTÖT JA NAISET KÄRSIVÄT KUIVUUDESTA ERITYISESTI



14-vuotias etiopialainen **Sebontu** kantaa vettä päänsä päällä.

29. Ks. esim. Hope dries up? Women and Girls coping with Drought and Climate Change in Mozambique. CARE, 2016; Brides of the Sun: www.bridesofthesun.com.

30. Transactional sex and HIV risk: from analysis to action. UNAIDS 2018.

31. Hope dries up? Women and Girls coping with Drought and Climate Change in Mozambique. CARE, 2016.

32. Brides of the Sun: www.bridesofthesun.com.

33, 35 Child Marriage in Humanitarian Settings. Girls Not Brides, 2018.

34. The relationship between climate change and violent conflict. Green Tool Box/Peace and Security Tool Box: Working Paper. Sida, 2017.

36. The State of the World's Girls -report. In Double Jeopardy: Adolescent Girls and Disasters. Plan International, 2013.

37, 38 The State of the World's Girls -report. In Double Jeopardy: Adolescent Girls and Disasters. Plan International, 2013.

39. Women and Climate Change, Impact and Agency in Human Rights, Security, and Economic Development. Georgetown Institute for Women, Peace and Security, 2015.

40. Myös arviolta 80 prosenttia ilmastopakolaisista on naisia. <https://www.climaterealityproject.org/>

41. Women and Climate Change: Impact and Agency in Human Rights, Security, and Economic Development, Georgetown Institute for Women, Peace and Security, 2015.

42. The State of the World's Girls -report. In Double Jeopardy: Adolescent Girls and Disasters, Plan International 2013.

43. Erityisesti vammaiset tytöt suljetaan usein kokonaan kodin piiriin.

44. The State of the World's Girls -report. In Double Jeopardy: Adolescent Girls and Disasters, Plan International 2013.



TEINITYTÖT OVAT HUMANITAARISISSA KRIISEISSÄ ERITYISRYHMÄ

Teini-ikäiset tytöt ovat erityinen riskiryhmä, joka usein jää vaille tarvitsemaansa huomiota ja tarpeitaan vastaavaa humanitaarista apua. Plan Internationalin tutkimuksessa⁴⁵ teinitytöt kertovat asemastaan maailman vaikeimmissa kriiseissä⁴⁶ seuraavaa:

| | | | | |
|---|---|---|--|---|
| <p>Tytöt elävät pelossa</p> <p>Pelkoa ei aiheuta ainoastaan aseellisten miesten jatkuva läsnäolo vaan myös perheissä esiintyvä sukupuolittunut väkivalta, kuten varhaiset avioliitot, jotka vaarantavat tyttöjen terveyden, koulunkäynnin ja yleisen hyvinvoinnin.</p> | <p>Tyttöjen elämä on rajoitettua</p> <p>Tytöiltä puuttuu vapaus liikkua: ylisuojelevat vanhemmat, väkivallan pelko ja kotityöt rajaavat heidät kodin piiriin, mikä supistaa merkittävästi heidän mahdollisuuksiaan ja oikeuksiaan. He eivät voi esimerkiksi käydä koulua, löytää ystäviä tai päästä terveydenhuollon kaltaisten palveluiden piiriin.</p> | <p>Tytöt haluavat koulun</p> <p>Tytöt haluaisivat opiskella ja ovat pettyneitä, koska heidän nykyisen tilanteensa lisäksi myös syrjintä estää heitä käymästä koulua. Pelko sekä perheiden köyhyys sulkevat heidät kotiin. Toisaalta ei ole myöskään kouluja, joihin he voisivat mennä: ne ovat liian kaukana, tai tytöt ovat jääneet opinnoissaan liikaa muista jälkeen.</p> | <p>Tytöt ponnistelevat pysyäkseen henkisesti ja fyysisesti terveinä</p> <p>Tytöt kärsivät aliravitsemuksesta, eikä heillä ole mahdollisuutta hankkia tietoa seksuaali- ja lisääntymisterveydestä. Mahdollisuus saada mielenterveyspalveluita on rajallinen.</p> | <p>Tytöt haluavat päättää elämästään</p> <p>Teinitytöt kokevat, että heillä ei ole valtaa päättää omaa elämänsä koskevista valinnoista, kuten koulunkäynnistä ja avioliitosta. He eivät voi myöskään hankkia toimeentuloa, joka tukisi heidän itsenäistymistään.</p> |
|---|---|---|--|---|

TYTÖT LOPETTAVAT KOULUNKÄYNNIN KONFLIKTEISSA 2,5 KERTAA POIKIA USEAMMIN.

HUMANITAARISISSA KRIISEISSÄ TEINITYTÖILLE TULEE TARJOTA:

| | | | |
|--|--|---|--|
| <p>Mahdollisuus osallistua päätöksentekoon</p> <p>Tyttöjen tulee saada päättää asioista, jotka vaikuttavat heidän elämäänsä. Sitä varten on luotava turvallisia tiloja, foorumeita ja prosesseja.</p> | <p>Koulutusta</p> <p>Tyttöjen koulunkäynti ei saa loppua kriisin takia, vaan se tulee sisällyttää hätä- ja varautumissuunnitelmiin.</p> | <p>Terveyspalveluita</p> <p>Teinitytöille tulee tarjota tietoa ja palveluita heille ymmärrettävällä tavalla erityisesti seksuaali-, lisääntymis- ja mielenterveydestä.</p> | <p>Turvallisuutta</p> <p>Kaikkalainen sukupuoleen perustuva väkivalta tulee kitkeä. On kiinnitettävä huomiota pakolaisleirien infrastruktuuriin, lainvalvontaan, raportointimekanismeihin sekä käyttäytymismalleihin. Pojat ja miehet on osallistettava asennekasvatukseen.</p> |
|--|--|---|--|

Tyttöjä on kuunneltava, jotta heille voidaan tarjota heidän tarvitsemaansa palveluita. Avun kohdentamiseen tarvittava tieto tulee eritellä iän ja sukupuolen mukaan, ja kaikessa kriisiavussa on huomioitava sukupuolen vaikutus.

45. Adolescent Girls in crisis: experiences of risk and resilience across three humanitarian settings. Plan International, 2018.
46. Etelä-Sudanissa, Tšadjärvenillä ja rohingyojen pakolaisleirillä Bangladeshissa.



TYTÖJEN ERITYISHAASTEET

Ilmastonmuutos tyttöjen arjessa ja toimeentulossa

- » Sadon pienentyminen tai epäonnistuminen näkyy ensimmäisenä tyttöjen lautasilla ja toimeentulossa.
- » Tyttöjen kotitöihin käyttämä aika pitenee kuivuuden ja muiden sään ääri-ilmiöiden seurauksena. Aika on pois heidän koulunkäynnistään ja vapaa-ajastaan.
- » Tytöt ovat alttiimpia likaisen veden aiheuttamille terveys- ja hygieniariskeille.

Tyttöihin kohdistuvan väkivallan ja hyväksikäytön lisääntyminen

- » Sään ääri-ilmiöiden syventämä köyhyys selittää osaltaan lapsiavioliittoja ja paikoin niiden yleistymistä.
- » Samasta syystä tytöt saattavat joutua entistä enemmän turvautumaan seksuaalisiin tekoihin vastineeksi ruuasta tai rahasta.
- » Erityisesti teini-ikäisten tyttöjen kohtaama seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö lisääntyvät kriiseissä ja epävakaisissa oloissa.

Tytöt luonnonkatastrofien ja kriisien keskellä

- » Naisilla ja lapsilla on suurempi riski kuolla luonnonkatastrofissa kuin miehillä. Varsinkin kouluttamattomilla tytöillä on olemattomat tai muita heikommat tiedot selviytyä luonnonkatastrofista.
- » Naiset ja lapset ovat usein yllidustettuina niiden joukossa, jotka jättävät kotinsa äkillisen luonnonkatastrofin tai pitkittyneen kriisin seurauksena
- » Tytöt altistuvat ihmiskalajetukselle ja sieppauksille, kun he joutuvat jättämään kotinsa.

TYTÖT OVAT OSA ILMASTOKRIISIN RATKAISUA

Samalla kun kehittyvissä maissa asuvat tytöt ja naiset kohtaavat ilmastonmuutoksen vaikutukset voimakkaasti elämässään, he ovat aliedustettuina päätöksenteossa, työmarkkinoilla ja niissä pöydissä, joissa keskustellaan ja päätetään ilmastonmuutoksen hillinnästä ja siihen sopeutumisesta. Ilmastonmuutos haastaa koko ihmiskunnan ja yhteiskuntamme selaisina kuin ne tuntemme. Naiset ja tytöt tulisi ottaa mukaan keskusteluihin jo demokratian takia, mutta tämän kokoluokan haastetta ratkottaessa ei kannattaisi myöskään jättää hyödyntämättä puolen maailman väestön osaamista ja kokemusta. Todellisia ratkaisuja ei saada aikaan ilman heitä.

Tytöt eivät ole vain ilmastonmuutoksen uhreja, vaan ne ovat myös itse kiinnostuneita ilmastonmuutoksesta⁴⁷ sekä vaikuttamisesta niin omaan elämäänsä, yhteisöihinsä kuin yhteiskuntiin laajemminkin.

Tietämys luonnonvaroista

Tyttöjen ja naisten tietoa etenkin paikallistason luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja hallinnasta sekä riskien minimoimisesta tulee hyödyntää, kun arvioidaan sopeutumista ilmastonmuutoksen seurauksiin. Vahva paikallistuntemus ja tietämys muiden muassa naisten käyttämistä, usein ilmastoystävällisistä viljelymenetelmistä voivat olla arvokkaita, kun laaditaan sopeutumisstrategioita. Tyttöjen ja naisten tietämys usein kuitenkin ohitetaan tai unohtetaan, tai naisilla ei ole – tai heille ei suoda – päätäntävaltaa luonnonvaroihin liittyvissä kysymyksissä.

Paikallistietämys ei yksinään kuitenkaan riitä sopeutumaan ilmastonmuutoksen aiheuttamiin mullistuksiin, vaan tyttöjen ja naisten oikeuksia ja mahdollisuuksia tulee myös parantaa. Tutkimukset osoittavat, että sukupuolten tasa-arvo lisää esimerkiksi yhteisöjen ruokaturvaa. On arvioitu, että takaamalla naisviljelijöille samat mahdollisuudet ja edellytykset kuin miehille, tuottavuutta voitaisiin lisätä merkittävästi useissa kehittyvissä maissa. Tämä tarkoittaisi, että parhaimmillaan 150 miljoonaa ihmistä säästyisi aliravitsemukselta näissä maissa.⁴⁸

Lisäksi, jos ilmastotoimissa ei huomioida ja tueta haavoittuvien ryhmien, kuten tyttöjen, oikeuksia ja erityistarpeita, voivat ne lisätä heidän haavoittuvuuttaan entisestään. Ilmastonmuutoksen myötä on entistä tärkeämpää, että naisten oikeutta omistaa maata ja hyödyntää ilmastokestäviä viljelylajikkeita, -tekniikoita ja lannoitteita edistetään.



Koulutus

Sen lisäksi, että tytöillä on oikeus laadukkaaseen koulutukseen, heidän koulutuksensa tukee merkittävästi ilmastonmuutoksen hillintää.⁴⁹ Jokainen tyttöjen koulussa viettämä vuosi parantaa myös valtion resilienssiä eli kykyä sopeutua ilmastonmuutokseen.⁵⁰

Koulutus, ilmastonmuutos ja tasa-arvo muodostavat kokonaisuuden, jota tulee tarkastella yhdessä.⁵¹ Tyttöjen koulutuksella edistetään tasa-arvoa, joka sekä edesauttaa hillitsemään ilmastonmuutosta että parantaa yhteiskuntien kykyä sopeutua siihen. Tyttöjen kouluttaminen myös kasvattaa ihmiskunnan kykyä kehittää erilaisia teknisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia ratkaisuja ilmastonmuutokseen. Tyttöjen koulutus vähentää epätasa-arvoa, jonka vuoksi tytöt ja naiset ovat haavoittuvampia ilmastonmuutokselle. Samaan aikaan tyttöjen koulutus vaatii tasa-arvotyötä. Ilmastonmuutoksen vaikutukset taas heikentävät tilannetta, joten sitä tulee hillitä sekä lieventää sen vaikutuksia sopeutumistoimilla.

Koulutus parantaa tyttöjen valmiuksia sopeutua ilmastonmuutoksen aiheuttamiin muutoksiin elämässään. Koulutuksella voidaan lisätä tyttöjen tietoa luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja ruokaturvan parantamisesta muuttuvissa olosuhteissa. Koulutetut tytöt myös tietävät paremmin, miten suojautua luonnonkatastrofeilta ja kuinka toimia niiden aikana.

Jos katastrofaalinen ilmastonmuutos halutaan välttää ja lämpeneminen rajoittaa enintään 1,5 asteeseen, talousjärjestelmämme on muuttuva ilmastollisesti ja ympäristöllisesti kestäväksi. Tämä tarkoittaa, että ilmastokestäviä aloja, elinkeinoja ja työpaikkoja on kyettävä luomaan globaalisti. Tällä hetkellä vain noin joka viides niin kutsuttujen vihreän teknologian ja energian työpaikoista on naisten hallussa.⁵² Naisten määrä näillä tulevaisuuden aloilla laskee entisestään, jos epätasa-arvoa tyttöjen koulutuksessa ei poisteta. Ei kuitenkaan riitä, että tyttöjen määrää vain lisätään nykyisessä järjestelmässä, vaan heillä on myös oltava päätäntävaltaa siihen, mitä ylipäänsä tavoitellaan ja miten.⁵³

Koulutus myös lisää tyttöjen ja naisten mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon. Demokraattisten, mielekkäiden ja kestävien ratkaisujen muodostamiseksi on välttämätöntä, että erilaisissa yhteiskunnallisissa asemassa olevat ihmiset osallistuvat päätöksentekoprosesseihin – että kaikkien ääni kuuluu, ja tulee kuulluksi.⁵⁴

Tyttöjen kouluttaminen tukee ilmastonmuutoksen hillintää ja sen vaikutuksiin sopeutumista monin tavoin. Tyttöjen omat mahdollisuudet sopeutua paranevat ja esimerkiksi kestävät ratkaisut löytyvät todennäköisemmin.

Syntyvyys

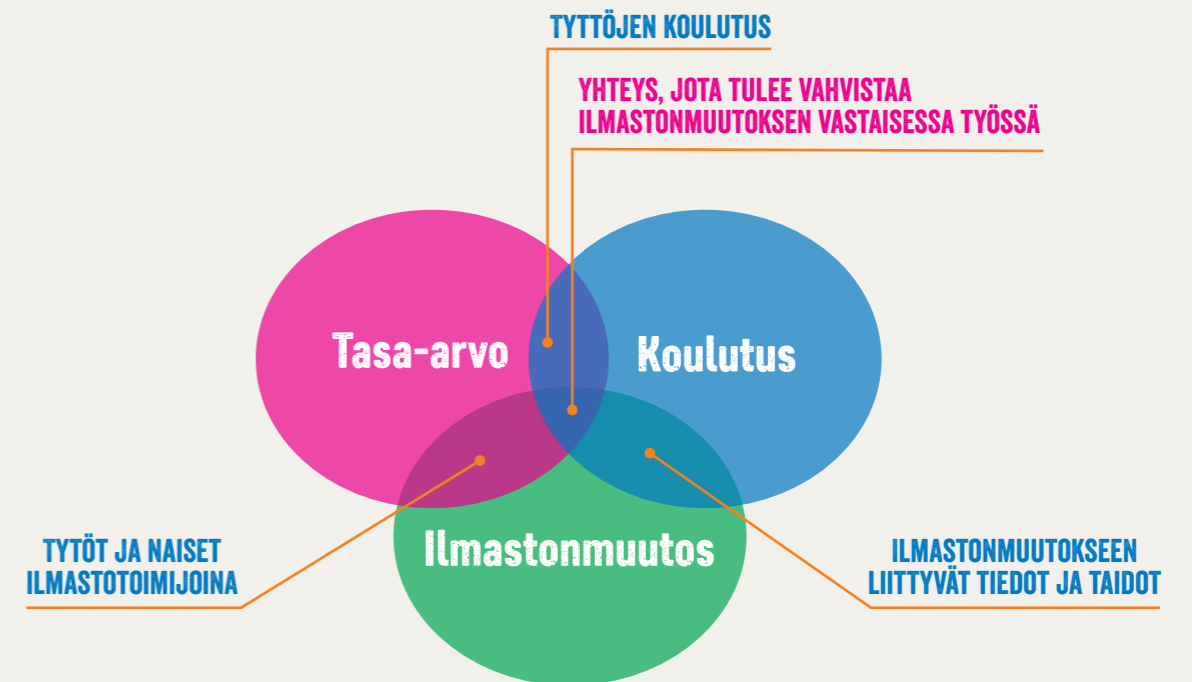
Arviolta 214 miljoonaa naista ei saa toivomaansa ehkäisyä. Naisten ja tyttöjen oikeus päättää kehostaan ja lapsiluvustaan on ihmisoikeus. Naisten ja tyttöjen seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien tulee toteutua kaikkialla maailmassa. Naisten ja tyttöjen oikeus päättää omasta kehostaan myös edistää perheiden ja yhteisöjen kykyä sopeutua ilmastonmuutokseen ja edesauttaa ilmastonmuutoksen ratkaisua hillitsemällä väestönkasvua.⁵⁵

Maailman väestö kasvaa noin 75 miljoonalla ihmisellä vuosittain, ja Maailmanpankin mukaan maapallolla on todennäköisesti yli 9 miljardia asukasta vuonna 2050. Väestönkasvu aiheuttaa haasteita ravinnontuotannolle, puhtaan veden riittävyydelle, turvalliselle kaupunkisuunnittelulle ja ympäristölle – etenkin kun ilmastonmuutoksen seurauksena osa alueista muuttuu viljely- ja asuinkelvottomiksi.

Väestönkasvun hillitseminen on hyödyllistä ilmastonmuutoksen vääjäämättömiin seurauksiin vastaamiseksi. Väestöpolitiikan on kuitenkin perustuttava ihmisoikeuksiin sekä naisten ja tyttöjen mahdollisuuteen päättää lapsiluvustaan. Päästöjen hillinnän näkökulmasta teollisuusmaiden vähentyvän väestön ilmastopäästöt ovat moninkertaiset verrattuna kehittyvien maiden runsasväkisiin alueisiin. Suomalaisen henkeä kohden lasketut keski-vertopäästöt ovat 9,3 tonnia, kun taas intialaisen 1,9 tonnia ja ugandalaisen 0,1 tonnia.⁵⁷ Siksi vauraiden teollisuusmaiden päästövähennykset ovat keskeisiä, eikä niitä voida korvata rajoittamalla väestönkasvua kehittyvissä maissa.



Koulutus, tasa-arvo ja ilmastonmuutoksen ratkaisu ovat yhteydessä toisiinsa.⁵⁶



47. Climate Change, Young Women, and Girls: Vulnerability, impacts and adaptation in Northern Thailand. Plan International, 2018.

48. Gender Equality and Food Security, Women's Empowerment as a Tool against Hunger. FAO, 2013.

49. Project Drawdown: <https://www.drawdown.org/solutions/women-and-girls/educating-girls>

50, 51. Three platforms for girls' education in climate strategies. Brookings Institute, 2017.

52. Making climate finance work for women: Overview of the integration of gender equality in aid to climate change. OECD DAC Network on Gender Equality, 2015.

53. Green skills for girls in a green economy. Education plus Development blog. Brookings Institute, 2017.

54. Beijing Platform for Action. Chapter IV. G. Women in power and decision-making.

55. WHO:n tilastot 2017; Adding it up: Investing in Contraception and Maternal and Newborn Health. Guttmacher Institute, 2017;

Project Drawdown: <https://www.drawdown.org/solutions/women-and-girls/family-planning>

56. Three platforms for girls' education in climate strategies. Brookings Institute, 2017.

57. EDGAR: Fossil CO2 & GHG emissions of all world countries, 2017.

Shahanaj

Shahanaj oppii ilmastonmuutoksesta Planin tukemassa koulussa ja neuvoo nyt perheitään varautumaan ympäristöriskeihin

Ilmastonmuutoksen seurauksena luonnonkatastrofit lisääntyvät, mikä uhkaa lasten oikeutta koulutukseen. Etenkin tyttöjen koulukäynti vaarantuu, koska katastrofit altistavat heidät esimerkiksi sukupuolittuneelle väkivallalle. Katastrofioloissa tyttöjen pakkoavioliitot, ihmiskauppa sekä muu hyväksikäyttö ja kaltoinkohtelu saattavat keskeyttää tyttöjen koulukäynnin kokonaan.

Planin tavoite on, että myös tytöt voivat jatkaa kouluaan katastrofien yhteydessä. Plan Internationalin Safe Schools eli turvallinen koulumalli koostuu turvallisista koulurakennuksista, katastrofien hallinnasta kouluissa sekä riskeihin varautumisesta. Malli auttaa tyttöjä ja koulu yhteisöjä ehkäisemään ja vähentämään luonnonkatastrofien vaikutusta elämäänsä sekä toimimaan katastrofin aikana.

Tulvat ovat vaikuttaneet joka kolmannen bangladeshilaisen elämään, ja monet lapset ovat joutuneet jäämään niiden takia pois koulusta. Turvallinen koulumalli on mahdollistanut lasten koulukäynnin ja vähentänyt yhteisöjen tarvetta paeta tulvia Lalmonirhatin alueella.

Safe Schools -malli auttaa oppilaita, kouluja ja koulutusjärjestelmiä vastamaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, kuten tulviin. Mallissa jaetaan tietoa katastrofeihin varautumisesta sekä toimintatavoista katastrofien aikana ja niiden jälkeen. Nuoret saavat osallistua päätöksentekoon ja toimintaan.

Shahanaj käy Planin tukemaa koulua. Ystäviensä kanssa hän on oppinut varautumaan katastrofeihin evakointiharjoituksissa, teatteriesityksissä, oppitunneilla ja vertaisryhmissä. Nyt hän jakaa oppejaan perheelleen.



Shahanaj käy Planin Safe School -koulua.

TYTTÖJEN OIKEUDET JA ILMASTONMUUTOKSEN HILLINTÄ KULKEVAT KÄSI KÄDESSÄ

Tyttöjen epätasa-arvoinen kohtelu on ihmisoikeusrikkomus. Ilmastonmuutos heikentää entisestään tyttöjen asemaa, ja sitä on hillittävä. Samaan aikaan on muutettava rakenteita ja normeja, joiden seurauksena tytöt ovat heikoimmassa asemassa ja heidän hyväksikäyttönsä on mahdollista.

Tyttöjen ja naisten aseman parantaminen myös edistää ilmastonmuutoksen hillintää. Samaan aikaan, ilmasto politiikka ja -toimet, jotka huomioivat tyttöjen oikeudet ja erityistarpeet, voivat haastaa vallitsevat epätasa-arvoiset rakenteet ja normit sekä edistää tasa-arvoa. Ilmastotoimet, jotka eivät huomioi sukupuolten epätasa-arvoa, eivät sitä vastoin ole oikeudenmukaisia eivätkä toimivia.



Plan International Guinean lastenhallituksen jäsenet osoittavat mieltään tyttöjen oikeuksien puolesta.

Tytöt kansainvälisissä ilmastokeskusteluissa

Sukupuolten tasa-arvo tulee huomioida ja sen edistäminen varmistaa kaikessa ilmastotyössä. Yksi keino on laatia toimintasuunnitelma, jossa tasa-arvo otetaan huomioon ilmastonmuutoksen vastaisessa työssä. Toimintasuunnitelman tulee perustua naisten ja tyttöjen ääneen ja tarpeisiin sekä heidän tietämykseensä ja osaamiseensa.

Sukupuolten tasa-arvon ja ilmastonmuutoksen yhteys on viime vuosina ollut esillä kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa. Vuoden 2017 Bonnin ilmastokokouksessa hyväksytty toimintasuunnitelma tasa-arvon huomioimiseksi kaikessa ilmastonmuutoksen vastaisessa työssä heijastaa lisääntynyttä ymmärrystä aiheen painoarvosta. Suunnitelman mukaan naisten ääntä on kuultava niin ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varauduttaessa kuin kaikessa ilmastonmuutosta koskevassa päätöksenteossa.⁵⁸

Toimintasuunnitelma ei ole kuitenkaan sitova, mikä vesittää päätöstä sukupuolten tasa-arvon edistämisestä ilmastonmuutoksen vastaisessa työssä. Kansainvälisissä ilmastoprosesseissa Suomen tulee yhdessä Euroopan unionin kanssa kehittää ja rahoittaa sukupuolten tasa-arvoa edistävää toimintasuunnitelmaa sekä sen toimeenpanoa. Toimintasuunnitelmaa on myös täydennettävä selkeillä tavoitteilla sekä seuranta- ja

tarkistusmekanismeilla.

Näin turvataan se, että ilmastonmuutoksen vastaiset toimet eivät lisää sukupuolten epätasa-arvoa vaan pikemminkin edistävät tasa-arvokehitystä. Sukupuolten tasa-arvo tukee merkittävästi ilmastonmuutoksen hillintää ja sen vaikutuksiin sopeutumista.

Nykyisellään toimintasuunnitelma ei myöskään huomioi riittävästi ikää, eikä sitä, miten ikä ja sukupuoli vaikuttavat yhdessä. Siksi suunnitelma sivuuttaa tytöt. Sukupuolen lisäksi tietoa tulee kerätä ja eritellä iän mukaan, jotta tyttöjen kaksinkertaisesti syrjitty asema huomioidaan ja sitä voidaan parantaa.

Ilmastonmuutosta ei tunnusteta riittävästi ihmisoikeuskysymyksenä esimerkiksi YK:n ilmastoprosessissa. Tyttöjen lisäksi lapset ja nuoret ovat aliedustettuina keskusteluissa, eikä prosessi ole onnistunut turvaamaan heidän oikeuksiaan riittävästi.

Tyttöjen ja naisten oikeuksien, aseman ja osallistumismahdollisuuksien parantaminen vahvistaa koko ympäröivää yhteiskuntaa ja edistää muiden kehitystavoitteiden saavuttamista.

58. Decision -/CP.23 Establishment of a gender action plan. UNFCCC, 2017.

ILMASTORAHOITUSTA TARVITAAN HAAVOITUVILLE ALUEILLE JA RYHMILLE

Pariisin ilmastokokouksessa vuonna 2015 sovittiin, että vauraat maat lisäävät vuosittaista ilmastorahoitustaan kehittyville maille sataan miljardiin Yhdysvaltain dollariin vuoteen 2020 mennessä. Sitoumus ulottuu ainakin vuoteen 2025. Kansainvälisellä ilmastorahoituksella sekä tuetaan kehitysmaiden toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi eli vauhditetaan niiden omia päästövähennyksiä, että autetaan maailman köyhimpien ja haavoittuvimpien ihmisten mahdollisuuksia sopeutua ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, jotta he voisivat elää ihmisarvoista elämää. Suomen kaltaisten vauraiden valtioiden tuki kehitysmaiden ilmastotoimille on keskeistä haavoittuville alueille ja ryhmille.

Monet valtiot, Suomi mukaan lukien, rahoittavat ilmastotukensa kehitys yhteistyömäärärahoista, vaikka tarve vähentää köyhyyttä ja edistää muita kehitystavoitteita, kuten sukupuolten tasa-arvoa, ei ole väistynyt. Ilmastorahoitus vie kasvavan siivun kehitys yhteistyömäärärahoista myös globaalisti⁵⁹, Ilmastorahoituksen tarve vastaa kuitenkin jo nyt mittaluokaltaan kansainvälistä kehitysapua⁶⁰, ja sen tarve kasvaa merkittävästi lähivuosikymmeninä. Tarpeiden ja todellisuuden välillä vallitsee syvä rahoituskulu.⁶¹

Rahoituskulun lisäksi huolestuttavaa on rahoituksen kohdistuminen. Ilmastorahoitusta eniten tarvitseviin haavoittuvimpiin maihin, kuten vähiten kehittyneisiin eli LDC-maihin (Least Developed Countries) kohdistuva osuus on huolestuttavan pieni. Lisäksi valtaosa rahoituksesta ohjataan sopeutumistoimien sijasta ilmastonmuutoksen hillintään.⁶² Kun rahoitus kohdistetaan kaikkein köyhimpiin maihin ja tasapuolisesti ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen, on mahdollista tukea niitä ihmisiä, jotka jo nyt kamppailevat ilmastonmuutoksen vaikutusten kanssa.

Kansainvälinen ilmastorahoitus on vain yksi työkalu ilmastonmuutoksen vastaisessa kamppailussa. Jopa riittävän ja oikein kohdennetun ilmastorahoituksen vaikutukset ovat rajalliset ilman poliittista johdonmukaisuutta ilmastoasioissa. Suuri osa globaaleista rahavirroista ohjautuu toimintaan, joka kiihdyttää ilmastonmuutosta. Vuosina 2014–2016 EU:n omat instituutiot ja 11 jäsenvaltiota tukivat fossiilisia polttoaineita keskimäärin 112 miljardilla eurolla vuodessa. Teollisuusmaiden ilmastorahoitustavoite voitaisiinkin kattaa jakamalla nämä tukirahat toisin.⁶³ Myös Suomi tuki fossiilisia polttoaineita noin miljardilla eurolla vuonna 2018. Samanaikaisesti se kuitenkin ajaa tukien poistamista kansainvälisesti.⁶⁴



ILMASTONMUUTOS ON IHMISOIKEUSKYSYMYS

Ilmastonmuutos ei kohtele kaikkia ihmisiä samalla tavalla. Siksi tarvitaan oikeudenmukaisia ja ihmisoikeusperustaisia ratkaisuja. Ilmastonmuutosta on hillittävä, jotta tyttöjen oikeudet voivat toteutua. Tarvitaan myös sopeutumistoimia, jotka eivät vaaranna tyttöjen oikeuksia vaan huomioivat heidän tarpeensa ja hyödyntävät tyttöjen ja naisten tietoja ja osaamista. Tytöillä tulee olla vaikutusvaltaa heitä koskevassa päätöksenteossa, kuten heidän elämäänsä vaikuttavassa ilmastopolitiikassa.

Ilmastonmuutoksen ymmärtäminen ihmisoikeuskysymyksenä on keskeistä ilmastonmuutoksen vastaisessa työssä. Se kannustaa kiireellisiin ja kunnianhimoisiin päästövähennyksiin. Samalla varmistetaan, etteivät ilmastotoimet heikennä tai loukkaa kenenkään ihmisoikeuksia. Ilmastonmuutoksen ihmisoikeusluottuvuus myös osallistaa ja voimaannuttaa ihmisryhmiä, joiden ääntä harvoin kuullaan mutta joiden elämään ilmastonmuutos ja -toimet peruuttamattomasti vaikuttavat. Näin syntyy demokraattisia, oikeudenmukaisia, ja mielekkäitä, eli kestäviä ja todellisia ratkaisuja ilmastonmuutokseen.

Suomi on yksi vauraista teollisuusmaista, jotka ovat historiallisesti vastuussa ilmastonmuutoksesta. Siksi Suomen tulee kantaa ilmastovastuunsa vähentämällä omia päästöjään sekä tukemalla oikeudenmukaisella osuudellaan kehitysmaiden ilmastotoimia. Suomi ajaa ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa. Suomen on siis pidettävä ihmisoikeus- ja tasa-arvonäkökulma esillä myös kansainvälisissä ilmastokeskusteluissa. Lisäksi Suomen omissa ilmastotoimissa on huomioitava tyttöjen oikeudet ja erityistarpeet. Ilmastonmuutos vaarantaa maapallomme elinolosuhteet sellaisina kuin me ne tunnemme ja uhkaa ihmisten oikeutta ihmisarvoiseen elämään. Suomen tulee tehdä oikeudenmukainen osuutensa ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi enintään 1,5 asteeseen ja vaatia samaa EU:lta.

59. The Climate Finance Shadow Report. Oxfam, 2016.

60. Vuonna 2016 noin 143 miljardia Yhdysvaltain dollaria; Ilmastorahoitus ja Suomi. Kepa, 2017.

61. The Adaptation Gap report. UNEP, 2018.

62, 63 Ilmastorahoitus ja Suomi. Kepa, 2017.

64. Kehityspolitiikan tulosraportti. Ulkoministeriö, 2018.

Louisa

Filippiineillä lapset ja nuoret toimivat vähentääkseen ilmastonmuutoksen vaikutuksia yhteisöjensä elämään. He johtavat kylänsä ympäristötoimia ja toimivat muutoksen ääninä.

"Siivoamme rantoja ja istutamme niille mangrovepuita. Alamme pian myös auttaa kylämme jätteenkäsittelyssä", kertoo 15-vuotias Louisa.

Louisa on yksi Itä-Visayasin nuorista ilmastoaktiiveista. Hänen kylänsä kärsi pahasti taifuuni Haiyanista.

"Koimme taifuunin vuonna 2013, ja nyt pelkäämme menettävämme kotimme, sillä meri syö rantamme, kun vedenpinta nousee. Mikäli emme toimi, rannikon eroosio voi tehdä meistä tulevaisuudessa kodittomia", Louisa selittää.

Louisan tavoin tuhannet lapset ja nuoret ovat Filippiineillä aktiivisia ilmastotoimissa.



Louisa, 15, istuttaa yhdessä muiden nuorten kanssa eroosiota hidastavia mangrovepuita rannalle.



Plan International

Edistämme lasten oikeuksien toteutumista ja tasa-arvoa kaikkialla maailmassa. Tunnistamme jokaisessa lapsessa olevat vahvuudet. Köyhyys, väkivalta, syrjäytyminen ja syrjintä estävät kuitenkin lapsia menestymästä. Eniten niistä kärsivät tytöt, ja siksi parannamme erityisesti tyttöjen asemaa.

Olemme riippumaton lastenoikeusjärjestö. Yhdessä lasten, nuorten, tukijoidemme ja kumppaneidemme kanssa pyrimme poistamaan tyttöjen ja kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien lasten ongelmien perimmäisiä syitä. Tuemme lasten oikeuksien toteutumista syntymästä aikuisuuteen ja annamme lapsille mahdollisuuden varautua kriiseihin ja vastoinkäymisiin sekä keinoja toimia niiden ilmaantuessa.

Edistämme muutosta sekä arjen käytännöissä että politiikassa paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla hyödyntämällä verkostojamme, kokemustamme ja tietämystämme. Olemme rakentaneet yli 80 vuoden ajan toimivia kumppanuuksia ja toimimme jo yli 70 maassa.

Plan International Suomi

Lautatarhankatu 6
00580 Helsinki

Puhelinvaihe: (09) 6869 800
Lahjoittajapalvelu: (09) 6869 8030
Sähköposti: info@plan.fi

plan.fi

- Facebook** facebook.com/plansuomi
- Twitter** twitter.com/plansuomi
- Instagram** instagram.com/plansuomi
- LinkedIn** Plan International Suomi -nimellä
- Youtube** youtube.com/user/PlanSuomi